

Lue "Vallankumousten aika", s. 112-117

Pohdi:

1.Mitä yhteistä oli Yhdysvaltain ja Ranskan vallankumouksilla?

2.Miksi molemmat tapahtumat ovat olleen historiallisesti tärkeitä?

Yhdysvaltain vapaussota 1776

- Siirtokuntien oikeudet ja verot!
 - Siirtomaat raaka-aineen tuottajia
 - Ei edustusta parlamentissa (Lontoo)

1651 purjehdussääntö

1660 lupa viedä vain tupakkaa, sokeria, villaa

1699 villan vienti kiellettiin

1732 sokerin vienti kiellettiin

1750 kieltö valmistaa rautatavaroita

1764 sokerista tullia

1765 leimaverolaki, rahan lyöminen kiellettiin

1766 Brittiläinen laki ylivertaiseksi

1767 tullit teelle, paperille, lasille, lyijylle

Mikä johti Yhdysvalloissa siirtokuntien irtautumiseen Isosta-Britanniasta?

- **Kansallistunne: amerikkalaiset eivät enää kokeneet olevansa brittejä.**
- **Epäoikeudenmukainen kohtelu: amerikkalaisia ärsytti brittien monarkia ja tiukat säännökset ja erityisesti jatkuvat verot, tullit ja muut taloudelliset rasitteet.**
- **Taloudelliset intressit: amerikkalaiset halusivat vapautua brittien asettamista taloudellisista rasitteista.**
- **Aatteelliset ristiriidat: valistuksen aatteet levisivät brittien amerikkalaisissa siirtokunnissa. Amerikkalaisia ärsytti, että britit määräsivät heitä, vaikka amerikkalaisilla ei ollut mahdollisuutta osallistua esim. parlamentin toimintaan.**
- **Mitä seurauksia siirtokuntien itsenäistymispyrkimyksillä Yhdysvalloissa oli?**
 - **Sota emämaan kanssa: amerikkalaiset sotivat brittejä vastaan vapaussodassa 1775-1783**
 - **Yhdysvaltain perustuslaki rakennettiin valistuksen ihanteille ja Montesquieun vallan kolmijaon periaatteelle.**

Tee aikajana USA:n itsenäistymisen etenemisestä.

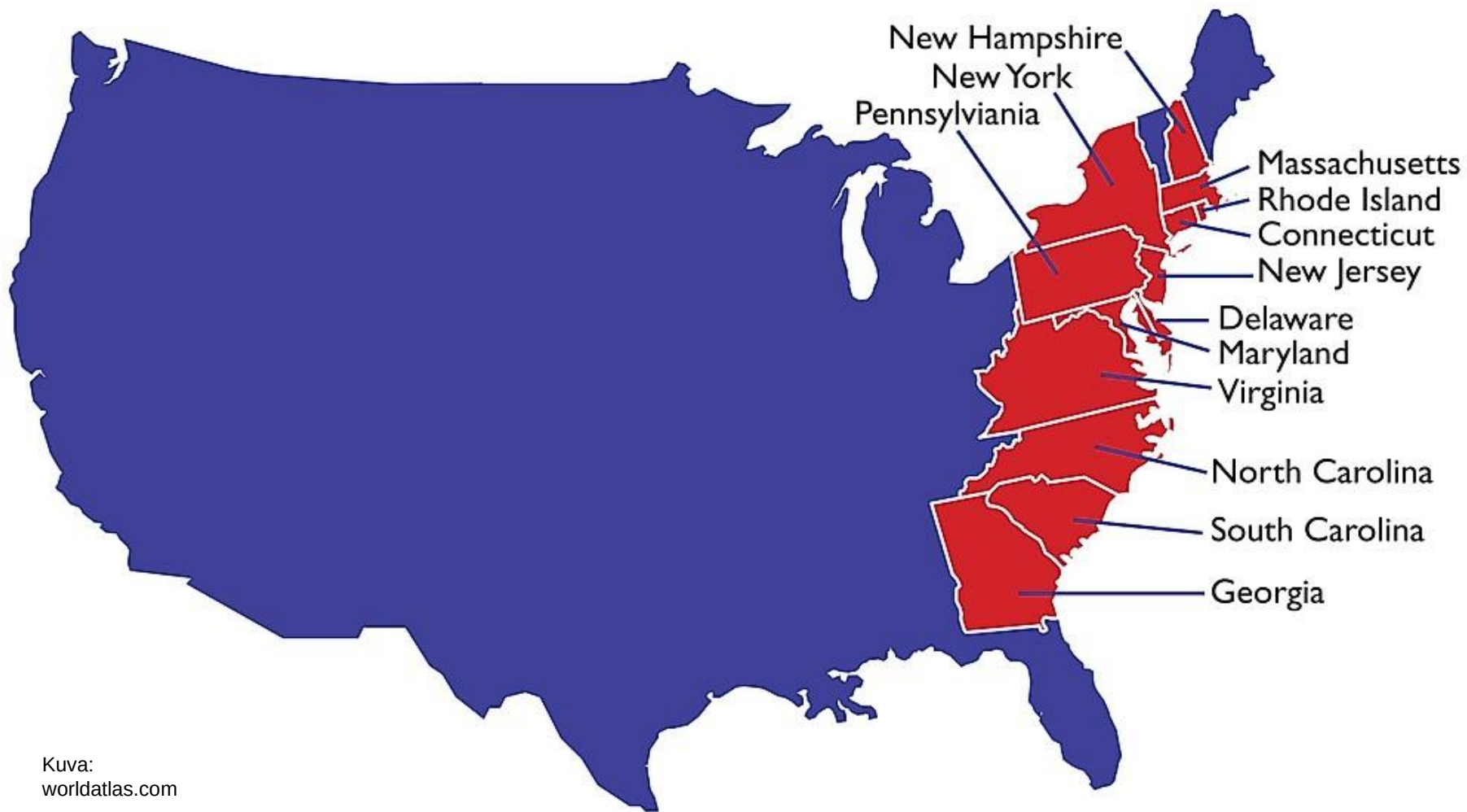
1756-63: suuri siirtomaasota:

Ranska vs. Englanti → verot kansalaisille!

- **1770: Bostonin verilöyly**
- **1773: Bostonin teekutsut**
- **1775: Yhteenotot alkavat**
- **1776: Itsenäisyysjulistus**
- **1783: Rauhansopimus**
- **1789: George Washingtonista presidentti**

**Kysymys oli siis rahasta
ja päätösvalan käytöstä!**

Kuva:
worldatlas.com

Yhdysvaltain vapaussota 1776 - 1783

MERKITYS!

- Ensimmäinen itsenäistynyt siirtokunta
- Ensimmäinen tasavalta
- Ensimmäinen valtio, jolla kirjoitettu perustuslaki
- **Esimerkkinä muille siirtomaille!**

Lue Thomas Jeffersonin (1743–1826) laatima Yhdysvaltojen itsenäisyysjulistus sivulta 125.

a) Mitä valistukselle tyypillisiä ajatuksia siitä löydät?

- **tasa-arvo, luonnolliset oikeudet, vapaus, pyrkimys onneen (=edistysusko), hallitsijoiden vastuu alamaisilleen, kansan oikeus vaihtaa hallitsijoita**

Lue Thomas Jeffersonin (1743–1826) laatima Yhdysvaltojen itsenäisyysjulistus sivulta 125.

b) Mikä vaikutus länsimaiseen yhteiskuntaan?

- ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vapaus, yhteiskuntasopimus, oikeudenmukaisuus, kristinuskon merkitys
- **Tyypillisiä länsimaisia arvoja, EU:n ihmisoikeussopimus!**
- **Valistuksen vaikutus!**

Ihmisoikeuksien julistus

- 1. Ihmiset syntyvät ja pysyvät vapaina ja tasa-arvoisina. Yhteiskunnalliset eroavaisuudet eivät voi perustua muuhun kuin yhteiseen etuun.**
- 2. Koko valtiollisen järjestelmän tarkoituksena on ihmisen luonnollisten ja riistämättömien oikeuksien säilyttäminen. Nämä oikeudet ovat vapaus, omistusoikeus, turvallisuus ja oikeus vastustaa sortoa.**
- 3. Kaikki valta on yksinomaan kansasta lähtöisin. Mikään yhtymä tai yksityinen ei voi käyttää muuta kuin nimenomaan kansasta lähtöisin olevaa valtaa.**
- 6. Laki on kansan vallan tahdon ilmaus. Kaikilla kansalaisilla on oikeus osallistua sen säätämiseen henkilökohtaisesti tai edustajan välityksellä. Lain tulee olla sama kaikille sekä tarjotessaan turvaa että määrätessään rangaistuksia. Koska kaikki kansalaiset ovat tasaveroisia lain edessä, on heillä yhtäläinen pääsy kaikkiin julkisiin virkoihin ja tehtäviin ansioidensa mukaan ilman muuta erotusta kuin heidän kunnostaan ja taidostaan johtuvaa.**

- **Maahan pudonnut lapio ja hajonneet rattaat korostavat olojen ankeutta ja yhteiskunnan ongelmia.**
- **Maa on jäänyt viljelemättä.**

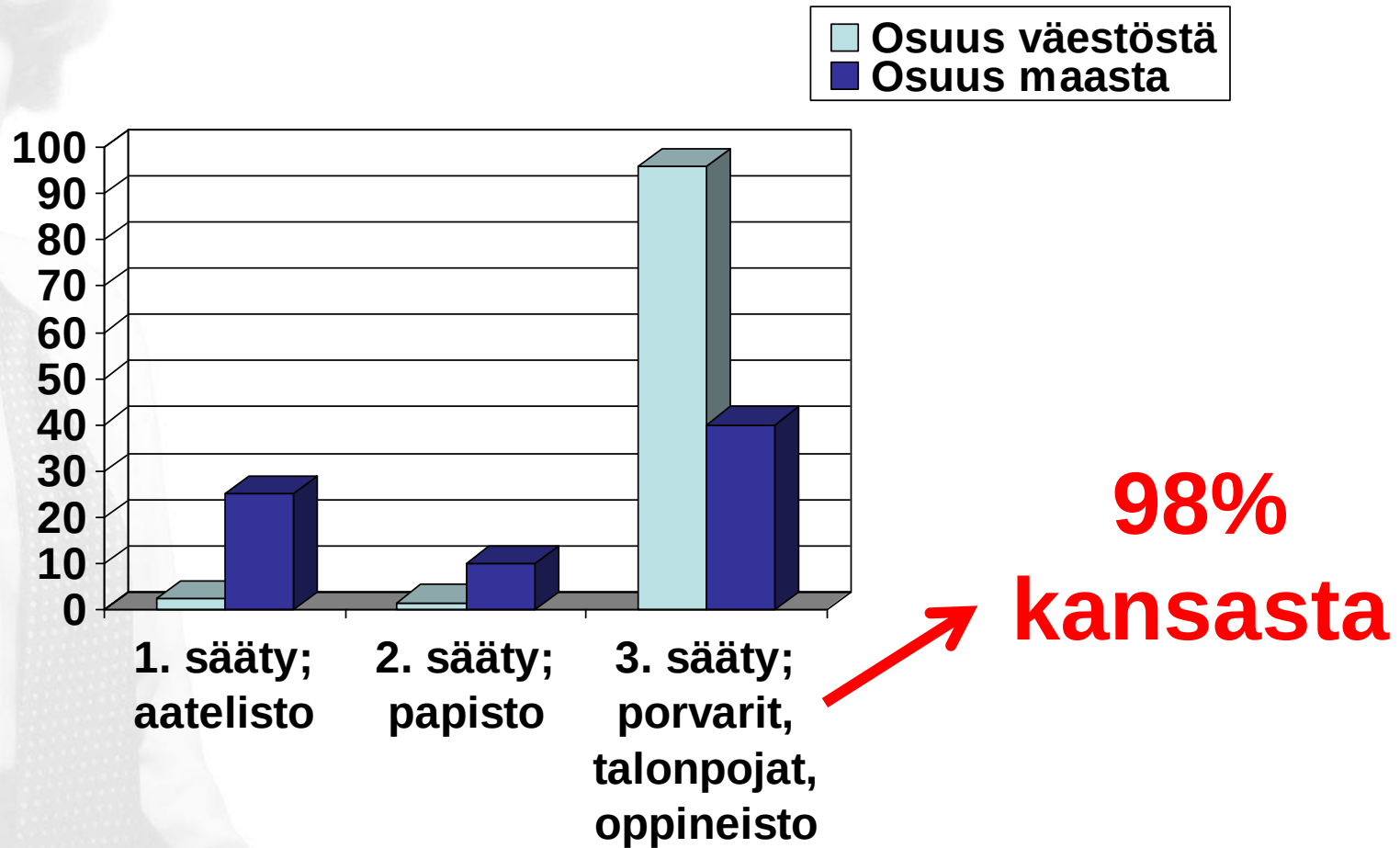
Säätyjärjestelmä

- Säätyjärjestelmällä tarkoitetaan Euroopassa keskiajalla muodostunutta järjestelmää, jonka muodostivat aatelisto, papisto ja kolmas sääty. Se muotoutui hieman erilaiseksi eri puolilla Eurooppaa. Eri säädyillä oli erilaiset oikeudet ja velvollisuudet, ja säätyasema oli pääsääntöisesti periytyvä. Säätyjärjestelmän oikeutusta perusteltiin uskonnolla.
- Kuva on julkaistu Ranskan suuren vallankumouksen aikaan propagandatarkoituksessa. Kuvassa ylempien säätyjen edustajat ratsastavat köyhälistön selässä. Kohtelu on julmaa (sidotut silmät, suitset, kahleet, kannukset). Tavallisella kansalla ei ollut mahdollisuutta vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin.

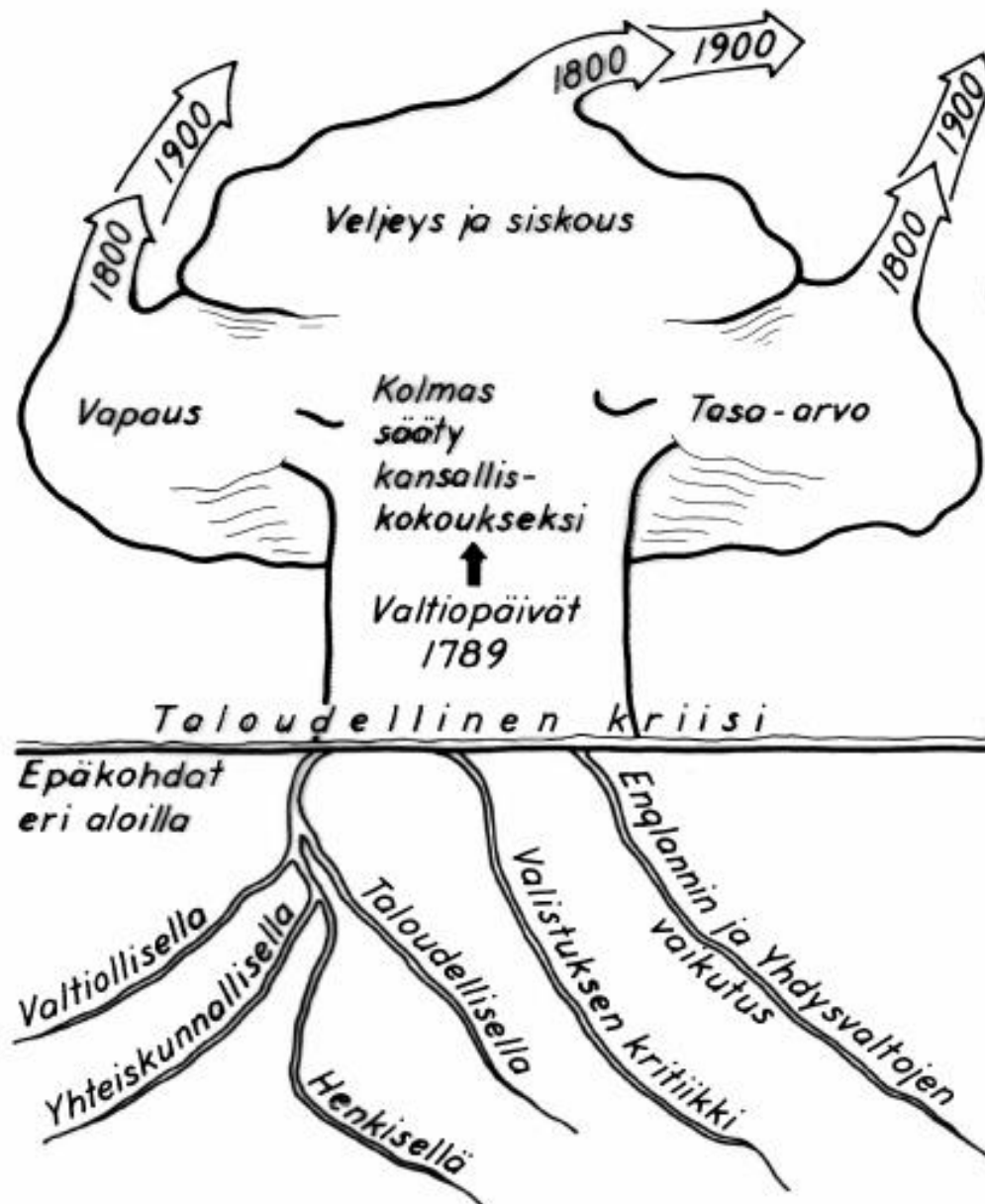
Ranskan säädyt

Ranskan yhteiskunta

Ranskan suuren vallankumouksen syyt

Tee aikajana Ranskan vallankumouksen tapahtumien etenemisestä vuosina 1789–94 → [video!](#)

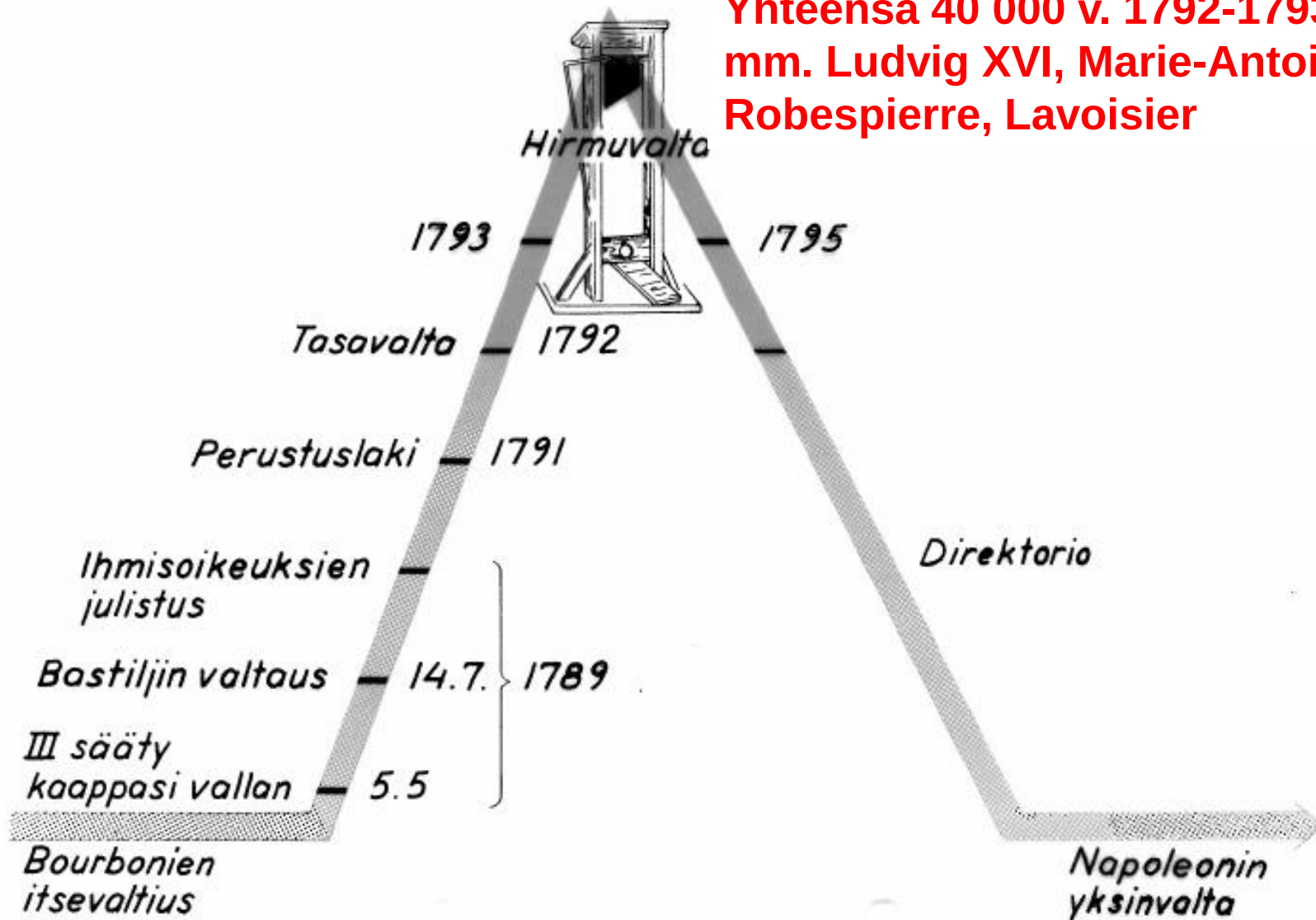
1756-63: suuri siirtomaasota:

- **1789: kolmas sääty kaappaa vallan valtiopäivillä, vallankumousaika alkaa**
- **1789: Bastiljin valtaus**
- **1789: ihmisoikeuksien julistus**
- **1792: Ludvig XVI vangitaan**
- **1792: Ranskasta tulee tasavalta**
- **1793: Ludvig XVI mestataan**
- **1793: Robespierre valtaan, terrori kiihtyy**
- **1794: Robespierre mestataan, terrori laantuu**
- **1804: Napoleonista keisari**

**Kysymys oli siis rahasta
ja päätösvallan käytöstä!**

Ranskan vallankumouksen kulku

**Yhteensä 40 000 v. 1792-1793
mm. Ludvig XVI, Marie-Antoinette,
Robespierre, Lavoisier**

Ranskan suuri vallankumous 1789 - 1804

MERKITYS!

- Valistuksen aatteet eteenpäin (uudet liberaalit ajatukset)
- Ihmisoikeuksien julistus
- Sääty-yhteiskunnan mureneminen alkaa
- Kirkko ja valtio erilleen, metrijärjestelmä...

Säätyjärjestelmän hajoaminen

- Säätyjärjestelmän hajoamisen taustalla olivat valistusajan aatteet ja teollistumisen myötä muuttuva yhteiskunta.
- Porvariston ja työväestön merkitys kasvoi, mutta vaikutusmahdollisuudet puuttuivat.
- Yhteiskunnalliset levottomuudet ja demokratia-vaatimukset lisääntyivät. Sääty-yhteiskunnasta siirryttiin vähitellen luokkayhteiskuntaan.

Sääty-yhteiskunta
syntyperä

Luokkayhteiskunta
varallisuus ja koulutus

AATELISTO

PAPISTO

KOLMAS SÄÄTY
• PORVARISTO
• TALONPOJAT

MUUT

YLÄLUOKKA

KESKILUOKKA

**TYÖVÄEN-
LUOKKA**

- Tehdastyöläisiä
- Maatyöläisiä
- Palkollisia

"SÄÄTYLÄISIÄ"

PORVARIT
Yrittäjiä
Käsityöläisiä
Liikemiehiä

- **Vapaus (*liberté*)**

- Ihmisellä on luonnollisia oikeuksia: oikeus elämään, vapauteen ja omaisuuteen (John Locke).
- Uskonnonvapaus.
- Tarkoitti oikeutta tehdä kaikkea, mikä ei vahingoita toisten oikeuksia.

- **Veljeys (*fraternité*)**

- Toiselle piti tehdä sellaista hyvää, mitä halusi itsekin saada osakseen.

- Suvaitsevaisuus.

- **Tasa-arvo (*égalité*)**
 - Yhdenvertaisuus lain edessä.
 - Ihmisillä ei ole syntyperästä johtuvia erioikeuksia.
 - Naisten tasa-arvo (Wollstonecraft).
 - Ajatus yhteiskuntasopimuksesta (Rousseau).
 - Vallan kolmijako-oppi (Montesquieu).

Vapaus, veljeys ja tasa-arvo

- Valistusfilosofit korostivat ihmisten olevan vapaita ja tasa-arvoisia. Vallankumoukselliset omaksuivat nämä ihanteet, mikä näkyi esim. kansalliskokouksen laatimassa ihmisoikeuksien julistuksessa.
- Vapauden, veljeyden ja tasa-arvon ihanteiksi nostamisen vaikutukset näkyvät 1800-luvulla uusien aatteiden kautta: sosialismi, liberalismi ja nationalismi.
- Esim. ihanteiden vaikutuksista: julkinen keskustelu, äänioikeuskysymys, luokkayhteiskunnan ja kansalaisyhteiskunnan synty, mutta myös vastakkainasettelut ja yhteiskunnalliset levottomuudet. Ne muokkaantuivat 1800-luvun kuluessa.
- Ihanteiden mukaisten oikeuksien laajeneminen kohdentui myös naisiin sekä alempiin yhteiskuntaryhmiin kuuluneisiin miehiin, vaikka tämä toteutui hitaasti ja osin vasta seuraavalla vuosisadalla.
- 1800-luvulla yhteiskunta muuttui nopeasti – teollistuminen!

Yhdysvaltain vallankumous

"Vapautta on tavoiteltu kaikkialla maailmassa. Aasia ja Afrikka ovat pitkään torjuneet sen. Eurooppa pitää sitä vieraana, ja Englanti on antanut sille lähtövaroituksen. Voi! Ottakaa vastaan tämä pakolainen ja valmistakaa ajoissa ihmiskunnalle turvapaikka."

Thomas Paine, 1776

SYYT JA TAUSTATEKIJÄT

- Valistuksen ja liberalismien aatteet saivat yhä enemmän kannatusta siirtokunnissa.
- Euroopasta oli paettu uskonnollisia ja poliittisia vainoja. Uusi maailma oli vapaamielisempi ja tarjosi mahdollisuuksia itsenäisiin elämänvalintoihin.
- Ranska ja Britannia korottivat siirtokuntiensa verotusta 1760-luvulla sotakulujen kattamiseksi.

KESKEISET TAPAHTUMAT

1775

- Kiista veronmaksusta kärjistyi aseelliseksi taisteluksi Brittien siirtokunnissa 1775.
- Siirtokunnat kieltäytyivät veronmaksusta ilman edustusta Britannian parlamentissa.

1776

- Thomas Painen pamfletti *Common Sense* esitti itsenäistymistä ja tasavallan perustamista.
- 4.7. 1776 annettu itsenäisyysjulistus nojasi valistuksen ajatuksiin.

1789

- George Washingtonista Yhdysvaltain ensimmäinen presidentti. Uusi perustuslaki astui voimaan: ytimenä federalismi eli liittovaltioperiaate ja hallituksen vallan rajoitukset.

Ranskan suuri vallankumous

SYYT JA TAUSTATEKIJÄT

- Säädyillä oli asemaansa liittyviä erioikeuksia. Esimerkiksi aatelistoa ja papistoa ei saanut tuomita tavallisissa oikeusistuimissa ja aatelisto oli vapautettu verojenmaksusta.
- Kolmas sääty, johon lukeutuivat talonpojat, porvaristo ja oppineisto, muodostivat noin 95% Ranskan väestöstä. He olivat tyytymättömiä säätyjärjestelmään.
- Ranskan talousongelmat, paisunut valtionvelka ja kassakriisi
- Kolmannen säädyn tyytymättömyyttä aiheuttivat ruokapula, kireä verotus, kuninkaan absolutismi ja aateliston asema.
- Valistusajatuksen leviäminen ja Amerikan vallankumouksen vaikutus

KESKEISET TAPAHTUMAT

1788

- Ludvig XVI kutsui säädyt koolle valtion talouskriisin vuoksi saadakseen korotettua verotusta.
- Kolmas sääty julistautui kansalliskokoukseksi ja totesi edustavansa koko kansaa.

1789

- Kansalliskokous alkoi säätää uutta perustuslakia, poisti aateliston ja papiston oikeudet ja antoi ihmisoikeuksien julistuksen.
- Bastiljin vankilan valtaus 14.7.1789.

1792

- Kuninkaan tehtävät lopetettiin ja kuningas tuomittiin kuolemaan.
- Vallankumouksen verisin aikakausi alkaa: hirmuvallan aika 1793–1794.

1799

- Napoleon Bonaparte kaappasi vallan.
- Vallankumouksen katsottiin päättyneen.